

KÖBÁNYAI JÁNOS

HELLÓ, CSAJOK! (I.)

Kádár-rendszer és beat- (vagy ahogy magam egykor tudományoskodóan magyarítottam: ifjúsági) zene – tény és való – Magyarországon a Kádár János nevéhez társított történelmi korszakban dívott. Azonban bármilyen igaz is legyen ez a tény, csak a felületet karcolja, mert tér-időnek e narratívához nincs sok köze. Legfeljebb a rendszer számára kihívást jelentő újszerű kulturális mozgalomhoz volt különleges a viszonya. De ez elmondható az élet összes többi jelenségével kapcsolatban is.

A beatzene olyan egyedi virága az egyetemes kultúrának, mint minden más művészeti mozgalom, amely nem ismer határokat. Ahogy az egyik helyen elektromos energiát termelő szélmalomokat hajtó s néhány méterrel odébb csak pusztán fújdogáló szél sem. (Ezen minden Magyarországról Bécs felé autózó elgondolkodik.)

Azonban ha e viszonyrendszert nézzük, akkor – ezt szűrtem le egykori beat- (rock-, jazz-, majd folk-) kritikusai – pontosabban: e „érzéki-erotikus” csoda maradéktalan élvezésének ürügyet adó – tevékenységemből, hogy e műfajnak sokkal jelentősebb ellenkulturális jelentősége volt, mint az azt megszüülő amerikai–brit közeg politikumának. Mert ez „csak” az életforma s generációs ellentétek ellen lázadt. A so called szocialista (államdíktatúra) rendszerben azonban ez a zene és a köré szerveült jelenségvilág felszippantott minden kényszerűen elfojtott emberi (fiatalságból eredő) viszonyt – ami kiélhetetlennek bizonyult a demokrácia, a szabadság tartós hiányában. (Lehet, hogy ez az eredendő oka és nem az életkorom, hogy a rendszerváltás óta ez a műfaj – még a nosztalgiját meglovagló események is – oly érdektelen számomra.)

A Kádár-rendszer (ha ez az elnevezés valamit takar – ahogy a Horthyról is kezd kiderülni, mennyire pontatlan vagy semmitmondó) még nem távolodott el oly történelmi léptéki távolsággá, hogy a történelemtudomány foglalkozzék vele. Ugyanis még ha tudat alá is fojtjuk ezt az igazságot, még mélyen és zsigerileg benne élünk. (Sőt: még a Horthyról elnevezetben is – sajna.)

Egy-egy beatkorszakban keletkezett dal is érzelmű, nem pedig történeti-esztétikai reakciókat vált ki belőlünk. Lehet, a milói Vénusz szebb, de a lány(ok), akivel (akikkel) módunkban volt ágyba bújni, sokkal többet jelent(enek) számunkra – ezért kár is lenne köztük bármilyen történelmi vagy esztétikai összehasonlítással fáradozni.

Ezért csak regényt lehetne írni e korszakról most, bőven ömlő, patakozó, sőt: a tárgyhoz híven erekciós kilövellésekbe emelkedő-robbanó prousti (szomoró-i) önéletrégenyt, ha lenne rá idő és tehetség – és potenciális érdeklődés.

Átállt, botcsinálta történészként azért azt még nem felejtettem el, hogy a fikció – mert a történelemtudomány anyagának érzéki sűrítmenye – sokkal többet visszaad egy korból, és nem csak a hangulatából. (Ezért kultiválnám inkább azt a módszert, amikor a fikciókban lerakódott élet- és korszakanyagot szerviteném vissza a történelemtudományba.)

Ezért ajánlottam a Korunk szerkesztőségnek ezt a dokumentumot a tudóskodó elemzés helyett. A Helló, csajok! kétszeresen is az. Műfaja szerint – alkalmazott fikció. S azért is, mert ez az első megjelenése. (A Balázs Béla Stúdió egy pályázatára készült, Surányi András és Súlyom András is megcsinálta volna, de amikor Súlyom András a költségek okán a néphadseregétől egyenruhákat és teherautókat kért, s ehhez benyújtotta – határozott kérésre – a forgatókönyvet, azt a választ kapta, miszerint nem-hogy nem segítik, de mindent elkövetnek, hogy ne kerülhessen leforgatásra.)

A megszárdult dokumentum megváltozhatatlan. Évekkel később – amikor módomban volt megtapasztalni a katonaság utáni időket is – egy újabb befejezést írtam volna, de már nem sikerült az íráshoz illesztenem. A józsefvárosi pályaudvaron a hajnali szórt szürke fénybe helyeztem volna a befejezést, amikor a leszerelt katonák leszállnak Pesten a vonatról. Csak Kavicsot nem várják. Ezért, amíg „az első hajnali villamosra” (Fonográf) vár a pályaudvar előtti téren, a farkaskutyáját, „hopp!”, „ülj le!”, „feküdj!” ... stb. dresszírozó férfire figyel. S jelentőségteljesen – valamire rájött – elhúzza a száját.

■ A film első képe az Állatorvosi Klinika egyik pavilonját mutatja – majd csak a bejárati ajtaját. Szívbe markoló kutyasírást hallunk – legalább 10–15 kutya sír kórusban. Majd csak egy. Mindez körülbelül egy percig tart, aztán nyílik az ajtó, s Kavics lép ki rajta pulikutyával. A kutya nagyon izgatott: összevissza szaglászik, boldogan ugrál a fiú térdére – orrát ide-oda mozgatja –, míg a zsebéből előkotorássza a nyakörvet és a pórázt. Rákapcsolja a pórázt a nyakörvre, fél térdre ereszkedik, hogy rátegye a kutya nyakára. Magához vonja a kutya fejét – az dühösen morog, ugat –, majd kitépi magát a fiú kezéből, és futni kezd a pavilonok közötti kerti sétány sárga, barna, rőt őszi levelekkel borított útján. Ebben a pillanatban elkezdődik Bach g-moll hegedűversenye, és mindaddig ezt a zenét halljuk, míg a kutya szalad.

Egy pillanatra még mutatja a kamera a kis fekete szőrtömeg gyorsan távolodó, guruló alakját és a fiú utánamozduló testét, majd szemből mutatja a kutyát, amint egyre gyorsulva feszíti fehérfoltos mellét a szélnek – amit a falevelek mozgásából látunk. Boldogan rohan, összevissza szokellve a fák között, orrával beletúr a gereblyével összehordott levéldombba. A kamera egy falevelet mutat, amint leválik az ágról, és követi, amint a fa bokros ágai közt levergődik, mint egy könnycsepp, majd lassú vitorlával a föld felé száll, és nekiütközik a kutya orrának, aki most kanyarodik ki egy bokor mögül. A kutya prüszköl egyet, megáll, boldogan zihál, vakkant. Ez az Állatorvosi Klinika főútjánál történik – ahová a kerti sétány kiér.

Totál kép. A kutya pofája. Hevesen tágnak nedvesen csillogó orrlyukai – nagy, fekete gombszeme sűrűn pislog, hosszú, vörös nyelve ki-be ugrál gyémántfekete pofájába. Egy pillanatra úgy mutatja a kamera az utat, ahogy a kutya láthatja – érzékelteti hosszúságát és szélességét, ami a kutyát megrészegítette, és még gyorsabb, önfeledtebb szaladásra készíteti. Míg a kamera csak magát az utat mutatja, egy pillanatra behallatszik a zenébe a kutya erősödő zihálása, hosszú, magas hangú felvakkánása, amit már szinte nem is nevezhetnénk ugatásnak – érzelmességével inkább emberi indulatszóhoz hasonlít.

Amikor beszalad a kutya az út képébe, a kísérőzene felerősödik. A kamera futás közben mutatja a kutya pofáját, mint szűrcsöli a levegőt, melyet a sebességtől sűrű, friss közegnek érez – egészen közelről mutatja szélesre tátott száját, a gyapjúpofa alól kivillanó fehér fogakat, félig nyitott szemét, a fogínyét, amelyről teljes egészében lefeszíti az ajkát, hogy azt is átjárja a szabad levegő, majd hátulról mutatja a futást, a hátán a sebességtől áramvonalba rendeződő hosszú, csimbókos gyapjakat. Előlről is, hátulról is felveszi, mint ugrik át egy nagy pocsoltyát – ezt az ugrást a levegőben lassítva mutatja. Alatta a kísérőzenét nem halljuk. Közben egy-egy pillanatra az utat is látjuk a kutya szemével, a sárga, barna, rőt leveleket, melyeken keresztülgázol, a pavilonok vörös téglafalát, a főút szürke aszfaltját.

Főkapu, mellette portásfülke, előtte a tányérsapkás portás valakivel beszélget. Ez a beállítás kb. 6–8 méterre van a kaputól és 2–3 méter magasban, hogy minél jobban kihangsúlyozódjon, a kutya milyen kis pont a nagy autóknak szélesre tárt rácsos kapuhoz képest. A portás meghökkenve kapja fel a fejét, amint észreveszi, hogyan rohan ki a fekete gombóc – aki egy éles fordulattal a hosszú utcán rohan változatlan lendülettel. Először a kamera mutatja az utca hosszúságát, a járókelők csodálkozó utánafordulását, amint a kutya elszaladt mellettük. Majd a kutya szemével nézzük a járda felőli oldalon az elsuhanó autók kerekeit, járókelők bokáit, kabátjuk alsó szegélyét.

A másik oldalon a Klinika zölden futó vasrácssorát. Mindez lassanként elmosódik. Hirtelen megint a kutya arcát látjuk futás közben, premier plánban a szeméit. Eltűnik minden, csak a búzákék és azúrkéék közt lévő kékek gomolygását látjuk. Ebbe a kék gomolygásba íródik fel a film címe:

HELLÓ, CSAJOK!

A szereplők és a film készítői neveinek felsorolása alatt marad ez a szín-kép és a zene a tulajdonképpeni film első kockáinak megjelenéséig.

■ Először csak az üres országutat látjuk. Nyár van. Tíz-tizenegy óra.

A nap még nem tűz elviselhetetlenül. Az országút egyik oldalán zöld szőlősorok. A szőlő közepéből piros, kék, zöld tarka kendős asszonyok foltja látszik. Kapálnak, szőlőt kötöznek, az országút szélén ledöntött kerékpárok hevernek, demizsonok, táskák szanaszét. A kamera egy tücsköt követ, amint egyik fűszálról a másikra ugrik. Csend van, csupán az országút szélén zajló élet hallható: bogárzümmögés, madárhang, a szőlőkben dolgozók beszélgetésének foszlányai. Egy asszony kerékpározik el, és eltűnik a kanyarban.

Ezen a békés alföldi tájon néhány percig időzünk.

Egyre erősödő gépkocsizúgás hallatszik, a kanyarból kibukkan az első gépkocsi. Katonai teherautó, széles, erős orrát a kamera alulról, szemből mutatja, úgy, hogy először az autóból csak a széles orr és a két első kerék látszik. Ezt követi még két ugyanilyen kocsi. Az autók platója zsúfolásig megrakva katonákkal. Egyelőre még csak távolból látjuk, mint dübörögnék végig az országúton, ahol már feltűnnek a fák. Negyven-ötven méteres távolságban követik egymást a teherautók, kanyarognak a sárga búzatáblák, zöld lucernaföldek, gyümölcsösök sárga, piros pöttyös fái között. Egyszerre csak a középső kocsiból ének hangzik fel, először csak két-három hang, majd az egész kocsi rázendít.

Mához két napra már nem leszek itt,
Elvisz a gyorsvonat engemet is,
Gyorsvonat, sebesvonat Pestig meg nem áll,
(ez a sor kórusban kiabálva)
El kell búcsúznunk, szervusz, babám.

Miközben az ének a másik két kocsira is áterjed, a kamera ezt a kocsit közelíti, nagyítja fel. Körülbelül 25–30 katona szorong a platón. Egymás hegyén-hátán ülnek – összecsavart pokróckötegen, nagy, zöld fegyverládákon. Mindannyian boldogok, nekifeledkezve énekelnek, lábukkal verik az ütemet. Egy fiú két rohamsisakkal csatog, egy másik pléhfurulyán sípolja az egyszerű dallamot. Csak egyik-másik visel katonasapkát. Hajukat borzoltatják a széllal, felkönyökölnek a vezetőfülke tetejére ketten-hárman mindkét oldalon – amilyen messze csak lehet, kihajolnak. Nekifeszítik az arcukat a sebesség okozta légáramlásnak, amilyen szélesen csak lehet, szemüket behunyják.

Néhányan szétnyitják mellükön a zubbonyt, hogy érje a nap, vagy feltűrik a zubbony ujját. Közben új dalt énekelnek.

Kedvesem olyan furcsa lány volt,
arcán gyakran bánat látszott...

Kerékpárosokat, lovas kocsikat, teherautókat előz meg a konvoj. Mindegyik felé több kéz is kinyúlik, amelyek mutatják, hogy már csak kettő, azaz két nap van hátra a katonaidőből. A sofőrök, ostort suhogtató parasztemberek, vállukon kapával, szakajtóval kerékpározó lányok mind visszaintenek, visszakiáltanak. A kocsikon fokozódik a hangulat. Már rekedten énekel a társaság nagy része, de egyre nagyobb hangerővel. A kamera egyenként veszi az arcokat, a kitáguló, mélyet lélegző orrcimpákat, a messzire révedő szemeket, a behunyt szemhéj mögött szabad világba látó, élő szemeket, a szélesre kitátott éneklő szájakat – aztán a kezeket, a hadonászó, a

gesztikuláló, integető, kettőt mutató, az egész tenyér szélességgel a szélbe markoló, kapaszkodó kezeket, a furulyás fiú billegető kezét, a centit lobogtatók kezét.

Közben egy kisváros szélső házai tűnnek elő. Elhallgat a középső kocsiban az ének. A katonák a kocsi két oldalára és a vezetőfülke teteje felé tolakszanak, hogy többet lássanak a civilek normális életéből, az álmos városka néhány járókelőjéből, az üzletek cégtábláiból, a városszéli benzinkút előtt sorban álló néhány kocsiból.

I. katona: Most milyen nóta jön?

II. katona: Énekeljük a Szentkúti búcsút.

III. katona: Hülyék, most ne trágárkodjunk, ez az utolsó út.

I. katona: Valami nagyon frankót kéne, hogy ezek is tudják, hogy (ujjával a házak felé bökk) mi a dolgok állása.

III. katona: Oké, énekeljük, amit a tüzérektől hallottunk.

Többen: Oké, jó, na kezdjük.

III. katona: elkezdi:

Megjött a levél

Leszerelő öreg baka számára.

Most énekelnek a leghangosabban. Téli torokból üvöltik, a harsogó dal megrázkódtatja az álmos városkát. A járókelők felkapják a fejüket, ablakokból integetnek, a kocsi teraszáról is mindenki feléjük int a söröskorsókkal – a fehér kabátos pincér egyik kezében üres sörösüvegekkel egy tálcán, a másikkal feléjük lobogtatja a bizonytalan színű asztalkendőt. Kifelé hajtanak, feltűnik a temető, a kapuján óriási betűkkel:

FELTÁMADUNK

Ezt a kamera is kihangsúlyozza. Ekkor óriási hangerővel először a középső kocsiból, majd a többiből is:

L e s z e r e l ü n k !

LESZERELÜNK!

L e s z e r e l ü n k !

Nem tudják abbahagyni, fölugrálnak, eldőlnék, sapkáikat dobálják. Összeecsókolóznak. Üvöltik: „Leszerelünk, Le-sze-re-lünk.” Hadonásznak – egyik katona vezénnyel –, mutogatják a két napot. Az óriási zsidobongás csak akkor szűnik meg, amikor a konvoj első autója megáll az országút szélén. Ebben a pillanatban a másik két autó is egymás után nagy fékcsikordulással megáll. Az autók ugyanolyan távolságban vannak így állva is, mint menet közben. Az első teherautó vezetőfülkéjéből kipattan az őrnagy. Keményen kiált:

– Század – gépkocsiról, előttem kétsoros oszlopban futásban. Sorakozóóó!

A katonák kelleetlenül ugrálnak le a platóról, és elkezdenek szaladni az őrnagy felé – némelyik már csak pár lépésre van tőle, mire ez: „Vissza-kooozz!”

Most már gyorsabban rohannak vissza – amint felkapaszkodnak a gépkocsikra: ismét az őrnagy:

– Század, előttem kétsoros oszlopban futáshoz sorakozó!

Gyorsan ugranak, rohannak megint.

– Visszakooozz!

Ez így megy hatszor-nyolcszor, rohannak, dől az arcukról az izzadság, a zubbonyok háta átnedvesedik. Tele lesz az arcuk porral, amit szétmaszatol az izzadság. Dühösen szikrázó szemek, makacsul legörbedt szájak, ajkba harapó fogak.

Végre csakugyan felsorakoznak az őrnagy előtt. Hangosan zihálnak – az őrnagy fel-alá járkál előttük, hirtelen megáll, a század felé fordul, üvöltöni kezd:

– Honnan veszik a bátorságot, ki engedte meg maguknak, hogy nótázzanak, mutogassanak? Hogy néz ki a szerelvényük? Mintha már trutymó civilek lennének. Vegyék tudomásul, hogy az én parancsnokságom alá tartoznak. Hogy maguk mikor mennek el, az nem érdekel. Itt én parancsolok, és maguk azt csinálják, amit én mondok.

Kidagadnak a nyakán az erek, homlokán gyöngyözik az izzadság, leveszi a sapkát a fejéről, a zubbonyzsebből fésűt vesz elő, hátrafésüli a haját – a század dermedve nézi.

Most pedig, balra – áttt!

Hasalj!

Visszakozzz!

Hasalj! Visszakozzz!

Hasalj Visszakozzz!

Hasalj! Visszakozzz!

Hasalj! Kúszás előre a hátsó gépkocsi irányába!

Ind-uulj!

(A század egyszerre ugrik, mint a gumilabda. Már az összes katona arca fekete a portól. Elkeseredett arcok, ökölbe szorított kezek, fogak közt mormolt „kurva anyád”.)

Azt látjuk, amit a katonák látnak az izzó rohamsisak alól: port, apró köveket, az őrnagy és segédtsíztjeinek szétterpesztett csizmáját, fűszálon ingázó hangyát.

Őrnagy: Föl, vigyázz!

Visszakozzz!

Föl, vigyázz!

Visszakozzz!

Föl, vigyázz! – Na, elvtársak, remélem, semmi nézeteltérés, még egy hangot hallok, még egy pofátlanul mutogató kezet látok, megyünk a fogdába. Van ellenvetés? ... Nincs, köszönöm, elvtársak, hogy így egyetértünk. Hátra arc! Gépkocsi-ra!

A katonák gépiesen lendülnek a platóra, felbőgnek a motorok.

A kamera megint végigmegy az arcokon – lehorgasztott fejek, ajkat harapdáló fogak, grimaszok, behunytt szem mögött szabadon álmodók, kezek ökölbe szorítva, kezek idegesen térdet markolók, kezek gépkocsikarfát görcsösen markolászók.

A kamera megint távolból követi a konvojt, csak a gépkocsizaj hallatszik. Színes földtáblák közt dübörögnek, amitől elüt a kocsik és a katonák kopott, szomorú zöldje.

A kamera visszatér a katonák közé.

I. katona: A rohadt kurva anyját, csak két napja van.

II. katona: Érzi már, hogy leereszt, mint egy luftballon.

III. katona: Nem, srácok, ezt nem lehet kibírni. Az utolsó pillanatig kizsarol, meg-aláz minket.

I. katona: Hülye vagy, két nap múlva fütyülsz rá, ha látod az utcán, és leköpöd. Nem tehet semmit.

Függeszd fel ezt a nagy romantikus lelked erre a két napra.

Ráérsz ezzel odakint. Most már igazán ráérsz.

III. katona: Akkor sem bírom elviselni.

IV. katona: A végén akarod elszúrni? Gondolj arra, hogy szerdán már a Kis Borostyánban ünnepeljük mindannyian a leszerelést.

V. katona: „Helló, csajok”?

II. katona: Hülye vagy, épp most? Ciki. Pedig...

Többen is: Hülyék, nem lehet. Ciki. Bírjuk ki. Két nap van csak hátra. Guggolva is kibírjuk.

Feltűnik a város, messziről a templom kettős tornya, nemsokára a városka főutcáján hajtanak. Széles betonút, két-háromemeletes házakkal, fasorral szegélyezve. Kiemelkedő négyemeletes óriási épület tűnik fel – nagy betűkkel a homlokzatán:

NŐI BÖRTÖN

A kamera az első kocsi katonái közt van megint.

– Egy-két-há... – Nem tudni, ki vezényel, aztán valamennyi torokból felszabadultan repül a börtön falainak:

HELLÓ, CSAJOK!

Egy pillanat múlva a második kocsi húz el. Itt is egy emberként hangzik fel:

HELLÓ, CSAJOK!

És a harmadikban is:

HELLÓ, CSAJOK!

A kamera megint végigmegy az arcokon, kezeken, amelyek azt tükrözik, hogy valami nagy kő gördült le a szívükről, bár továbbra is fegyelmezetten, csendben ülnek a gépkocsikon. A kocsik befordulnak a laktanyakapun.

II. A laktanya

■ Poros gyakorlótér, körülötte néhány fa, zöldjei is olyan kopottak, mint a katonák gyakorlóruhái a felvert portól – törzsüket centire egyforma magasságban, egyenruhaként meszelték fehérre. A gyakorlótér mellett egyensárga laktanyaépületek – kínosan rendben tartott utak –, az itt tapasztalt színek valósággal bántják a szemet az országút és a két városka vidám színei után. A század a három gépkocsi előtt néma csöndben felsorakozva hallgatja az őrnagyot.

Őrnagy: – Szarháziak. „Helló, csajok!” Ezzel még várnék a maguk helyében. Vegyék tudomásul, hogy nincsenek csajok. Verjék ki a fejükből. Maguk katonák, semmi közük hozzájuk. Azt tesznek, amit én mondok. Nem érdekel, hogy maguk leszerelnek ma holnap, csak az, hogy katonák, és hogy végre kell hajtaniuk a parancsot. Hárman fogdába mennek. Jogom van leszerelés után öt napig a fogdában tartani bárkit.

Kik voltak a szervezők? Halljuk. Már megmondták nekem – csak látni akarom, elég bátrak-e.

Senki nem mozdul, az őrnagy mászkálni kezd a sorok közt.

Őrnagy: – Kiss honvéd, maga jó katona, mondja meg, ki kezdte. Nem mondja meg, úgy is jó, megy a fogdába.

Kilépni!

Kiss honvéd kilép a sorból, arccal a század felé fordul, arca nem árul el semmit. Ugyanolyan merev, mint a többi társáé.

Az őrnagy tovább mászkál a sorok között, csak a csizmájának kopogását hallani. Hirtelen megáll egy szőke hajú katona előtt.

Őrnagy: Dékány honvéd.

Az őrnagy tovább lépked, a kamera egy nadrágvarráshoz szorított, ökölbe zárt tenyeret emel ki a század egyszínű tömbjéből. Felnagyítja, látszanak rajta az izzadság-cseppek, az izmok görcsös feszülése. Közben a csizmakopogás monoton ütemét halljuk.

Ritmusát felveszi a kinagyított, ökölbe zárt kéz. Erre az ütemre szorítja jobban és jobban izzadó tenyerét. Hirtelen megáll a csizmakopogás – az ökölbe szorított zárt kéz remegni kezd –, majd felcsattan az őrnagy hangja:

– Kavics honvéd, kilépni!

Az ökölbe zárt kéz kienged. Majd megint az őrnagy hangja:

– Jobbra át, irány a körlet, lépés indulj!

A sor végére áll a három kilépett katona.

Hosszú terem, telezsúfolva emeletes ágyakkal. A katonák csomagokat bontanak fel, amelyből előveszik a civil ruhájukat.

Még nem szabad felvenniük. Nem is merik felpróbálni. Az ágyon fektetik végig, simogatják, igazítják, mintha élők lennének. Szép, színes nyári holmik. Piros, kék, rövid ujjú trikók, fehér és sötétkék farmernadrágok. Egy szó sem hallatszik. Csendben rakosgatnak. Egyik ágyon a három kiválasztott katona ül lehorgasztott fejjel. Szót sem szólnak. Kiss egyik cigarettáról a másikra gyújt.

Bejön a piros karszalagos ügyeletes, eléjük áll, s szinte bocsánatkérő hangon mondja:

– Srácok, fogjatok egy pokrócot, aztán gyertek, a többi cuccotokat leadjuk.

A három fiú föltápszodik, és libasorban elvonul a karszalagos után.

A teremben halk, visszatartott zsibongás lesz úrrá. Ketten-hárman az ablakhoz mennek. A laktanya főútján távolodik a kis menet a fogda elé. A csoportot háromlépésnyire lemaradva egy katona kíséri – csak a hátát látjuk, amire géppisztoly van szíjazva.

III. A fogda

■ A fogda a laktanya sarkában, az őrség épületében van elhelyezve, amely egy kisebb dombhajlaton fekszik. Tőle néhány lépésnyire szögesdrót kerítés húzódik, s a drótmezsgye mögött egy kisebb folyócska természetes határa is elválasztja a katonákat a külvilágtól. Túlpartján buja lombokkal, élénkpiros padokkal, murvával felszórt utacskákkal csinos park terül el üde színeivel.

Ez a világszelet látszik a cella ablakából. Maga a cella parányi, alacsony helyiség-doboz, bántóan fehérre meszelve, minden bútor nélkül. Rácsos ablak. A három kiválasztott alig tudja összébb szorítani a fejét, hogy mindegyik fényhez-levegőhöz jusson.

A park hozzájuk ellátzó útjain, padjain színes ruhás, hosszú hajú fiatalok csoportosulnak, mászkálnak izgatottan, egy beatkoncert közönsége. Valahol a park közepe táján szabadtéri koncertet tartanak. Hangjait – erősítőszípolás, hangolás, felcsattanó taps, a basszus és a dob dübörgése – elhozza a laktanyáig a szél. A fogda előterében a szögesdrótkerítésnek kapaszkodva az ór és lejjebb katonák fogadják be ezeket a hangokat, s becsukott szemmel ringatóznak a kerítésig eljutott megfáradt ritmusokra. Szövegfoszlányok is idesodródnak. Kamaszos férfihang énekl:

Elszállt egy hajó a szélben,
Házunktól nem messze megállt,
Kiszólt egy hang, hogy menjek,
Sietnek, nem várnak tovább,
Mondd, hogy ki vagyok, mondd, hogy ki vagyok,
Nem hitte el, hogy szeretem.

Míg ezeket a fogda ablakából látható képi és hangzó történéseket (különböző hangerővel szól a zene, ahogy a szél hol fölerősíti, hol lehalkítja) látjuk-halljuk – a kiválasztottak érzékeivel –, Kiss, Dékány, majd Kavics monológja.

Kiss: Lassan huszonnégy éves leszek. Öt évet melóztam. Tehát nálam más az ábra, mint veletek. Ha ebből a nyavalyás fogdából kikerülök, megnősülök. Három éve ismerem a menyasszonyom. Mielőtt bevonultam, megállapodtunk, hogyha leszerelek, azonnal elveszem. És ha itt cigánygyerekek potyognak az égből, akkor is. Ezt az öt napot kibírjuk, ha már eddig kibírtuk.

Rendesen kitartott mellettem, nem panaszkodhatom. Ti tudjátok a legjobban, hogy a századból majdnem mindenkit otthagyt a nője. Pedig milyen kapcsolatok voltak, eskükor a csajok valósággal megrohmozták a laktanyát... A Müller majdnem öngyilkos lett, emlékeztek, amikor nem engedték ki őrségbe. Az enyém nem jött le túl gyakran, de minden héten írt legalább kétszer. Nem jött, mert sokszor vasárnapra is vállalt munkát. Fodrásznő, jól keres, minden fillér kell az építőanyagra. Most biztos sír, hogy nem talál a vonatnál. A srácok majd leadják a sztorit. Anyámékat is sajnálom, nagyon megijedhettek. Mindkettő nyugdíjas. Kikészítette őket, hogy egy évig nem voltam otthon.

Dékány: Soha nem szerettem az állandó csajokat – mindig találtam egyet-egyét, ha kellett, nem volt belőlük hiány. Néhány nappal a bevonulás előtt felszedtem egy anyut a strandon, egy kis szőkét, megvolt mindene. Azzal levelezgettem egy darabig, de abbahagytam. Utálok levelet írni. Minek, ha úgysem láthatom. Ha kikerülök ebből a nyomorult odúból, szerzek másikat. Nem azért mondom, hogy dühítselek beneteket, de azért óriási hecc ez a plusz öt nap. Nem sokakkal fordult ez elő. Végre valami nagy sztori, amit mesélni lehet.

Faterék elváltak. A muterom nevelt. Kevés pénzből él. Most biztos mindent összevásárolt. Nagy sütés-főzés, és nem jövök. Ezért itt megfogadom, hogy öt éven belül megverem az őrnagyot. Eljövök ide, ebbe a nyomorult sárfészekbe, és két akkora frászt kap... lehetőleg valami nyilvános helyen, hogy mindenki lássa. Az anyám miatt, mert biztos, hogy elvett pár napot az életéből.

Kavics: Bevonulás előtt töltöttem be a tizennyolcat, akkor veszttem össze a szerelmemmel. Pontosabban fogalmazva, akkor hagyott ott. El sem jött a születésnapomra. Soha rosszabb napot, éjszaka kettőig rugdaltam ugyanazt a kavicsot a Duna-parton az esőben. Nem tudtam szólni senkihez. Kivéve egy rendőrt, aki igazoltatott éjjel a Petőfi híd alatt. Már alig vártam a szeptember elsejét, hogy bevigyenek. Történjék valami, ne kelljen rágni magam.

Azt hittem, hogy itt kiverik a fejemből. Jólesett az elején, hogy itt nem kell gondolkodni, hogyan osszam be a napjaim. De aztán kellett egy lányra gondolni. Valakire, akinek semmi köze a laktanyához. De kinek az arcát képzelhettem volna magam elé?

Kavics után fölerősödve, élvezhető szinten – közelebe – halljuk egy beatszám befejező részét. Ebben az emelkedetté váló hangulatban robban be az őrparancsnok, „rendes”, azaz sorállományú katona, tizedesi rangban.

– Hogy ne rakja az Isten akárhová a tudós urakat... Be vannak riglizve, ki tudja, mi mindent követtek el, s közben itt elélveznek a gyönyörtől. Koncertet hallgatnak.

Nőket nem parancsoltok? Vagy csicsás inget? Italt? Virágot a hajatokba? Aproó, haj. Mutassátok csak a tollatokat.

A kiválasztottak a meglepetéstől szóhoz sem jutnak. Hátat fordítottak a színeket, eseményeket nyújtó ablaknak – a zene közben szól, ördögös, felfelé repítő hangszerimprovizáció –, tétován téblábolnak. Felpattan a tizedes:

– Vigyázzzz! Sapkáááát le!

Nem teljesítitek a parancsot? Ismétlem. Utoljára ismétlem: Sapkáááát le!

A három fiú kelleetlenül leveszi a sapkáját.

– No nézd csak, milyen hippi hárék. Gyönyörűek, mondhatom. Hát persze. Nagy titokban növesztgetjük, gyűjtögetjük a hajunkat. Begyűrjük a sapka alá, kihasználjuk, hogy kötelező a viselete. Hogy aztán csőre töltve, „élesben” beindulhassatok a csajoknál. Mert a csajoknál manapság nem sikk a rövid haj. De hát most, ugye – mint ezt tudjuk mindnyájan –, szó sincs csajozásról. Akkor meg fölösleges ez a nagy haj. Még megsültök benne itt a hűvösön.

Az órparancsnok gúnyolódása közben a háta mögött kíváncsi fejek – pihenőben lévő örök – kukucskálnak be kárörvendő kíváncsisággal.

Órparancsnok: Karcsi, itt van a hajvágó ollód?

Karcsi: Nincs, tudod, hogy őrségben nem rendelek.

Órparancsnok: Nem baj, ha jól emlékszem, van valami ollóféle a vöröskeresztes csomagban. Légy szíves, nyírd meg az urakat. Nem baj, ha egy kicsit életlen – az ő bajuk. Nem? Azt pedig garantálom, hogy addig nem mennek innen el, míg ki nem fizették az öt-öt forintos plusz jattot.

Kavics: Nincs jogotok...

Órparancsnok: Kuss! És állj vigyázzba. Nem volt „Pihenj, szerelvényt igazíts!” (Hátra) Hozzatok be egy padot az uraknak. Újságot, kölnivizet parancsolnak?

A délután óarannyá változó színeit bágyadtan bebocsátó ablak alatt, a padon ülnek. Közben a Karcsi nevű botcsinálta fodrász ormóttan ollóval vagdalkozik rajtuk. A kamera úgy áll be, hogy az ablak nyújtotta mozgó tájkép színei és a padon ülő fiúk egyaránt egyszerre látszódnak. Kint a koncert folytatódik. Hangjai, dübörgése kitölti a szavak, mondatok közti űrt. Egységes szövetet alkotnak velük.

Kiss: Sokszor gondoltam arra, hogy jobb lett volna, ha nincs senkim. Akkor én nem vagyok senkinek kiszolgáltatva. Megmondom őszintén, megfordult a fejemben, hogy mondok az őrnagynak pár nevet. Az öregnek esze ágában sem volt épp engem fogdába küldeni, a maga módján kedvelt, jó párszor készítettem neki műszaki rajzot. S akkor most nem okoznék annyi bánatot a menyasszonyomnak, anyáméknak és persze magamnak sem. Legalább a magam számlájára lehetnék fasza gyerek.

Vagy legalább „helló, csajoztam” volna. Persze nem szóltam, hogy ne örüljete meg, az én tököm is éppúgy tele van, mint bárkié. De azért reszketek a dühtől ettől a szörnyű igazságtalanságtól. Egész katonaidő alatt meghúztam magam, vigyáztam, nehogy okot adjak egy szabadság- vagy kimenő-elvonásra. Tartottam a szám, nyeltem, nehogy még kevesebbszer lássam a menyasszonyom. És tessék, itt csücsülök a foxiban, míg az ifjú forradalmár urak már a civil ruháikat próbálgatják.

Dékány: Még második hónapja sem voltunk a seregben, amikor az első volt a poplistán a „Föltamadott a tenger”. „Habár fölül a gálya, / S alul a víznek árja, / Azért a víz az úr.” Ezt elszavaltuk vagy százszor a cipőpucolóban. Egész megvigasztalt bennünket, ahogy hajtogattuk. Meg az Arany-átköltés: „Felköttem az őrnagyot, / Ha bosszant bármi rossz.” Egyszer épp én voltam a soros szavaló, amikor valahogy észrevétlen besompolygott az őrnagy, és végigkagylózta az egész show-t. Képzeltetitek, hogy őrjögött. Századparancsban tiltotta be szegény Petőfit, én meg végképp elkapartam magam nála.

Szerintem belefér. Csak az bánt, hogy senki nem jön le a századból elbúcsúzni vagy megkérdezni, hogy mit üzenünk haza, vagy egy kis piát hozhatnának. Biztos te-le vannak piával.

Kavics: Mióta ismerem a „Nem tudhatom”-ot, Radnóti a kedvenc költőm. Nagyon sokszor olvastuk a szerelmemmel a verseit. Itt eltöltöttem magam tőlük, nehogy elbőgjem magam. Csak azt hoztam le, amit ő is gyakran forgatott, Theokritoszt, Vergilius eklogáit és egy Apollinaire-kötetet. Elkobozták mind egy gázálarctáska-ellenőrzésen. Én itt kezdtem a pontgyűjtést.

Bemeséltem magamnak, hogy én vagyok a Radnóti. Ez persze azért röhejes, mert a legrosszabb akaratlanul sem hasonlítható össze a laktanya – bármilyen szar is itt – a koncentrációs táborral. De próbáltam úgy viselkedni, ahogy ő. Pedig még a „hú hitves” sem várt otthon.

Radnóti, ez a szolid, gyenge pasas összehasonlíthatatlanul rosszabb körülmények között tudott kénytelenül ember maradni. Az ő hatására nem nyeltem le semmit. Nem először kuksolok itt a fogdában. Nem akarok hős lenni. Mérlegre állítok két rosszat, és nagyon is „gyarlón” a számomra rosszabbat választom. Ugyanis könnyebb bezárva lenni a laktanyában, amikor a többiek szabadságra vagy kimenő-re mennek, mint nem visszapofázni vagy teljesíteni az őrnagynak azt a megalázó „harc feladatát”, hogy kússzak végig a folyosón.

De az ilyen dolgokért nemcsak az őrnagy nem szeret – ez logikus, e foxi is a jutalmi közé tartozik –, hanem szinte senki a századból. Azt hittem, népszerű leszek, hiszen olyasmi ellen szólok, amit mindenki egységesen rühell. Pedig épp ezért utálnak, talán megbocsáthatatlanabban, mint a strébereket. Az effajta magatartásnak nincs példaadó hatása. Ilyesfélét szerettem volna elérni. Ugyanis ez csak a gyávaságra, megvásárolhatóságra döbbsent, s az ilyen önszembesítést senki sem szereti. Én, a kis Radnóti, az összessel való szembesüléstől félek így. Persze hülyeség így belebojnyolódni a könyvekbe.

Az itt bent töltött karácsonykor halt meg a nagymamám. El sem búcsúztam tőle normálisan, a szerelmi bánatom miatt mindenkihez durva lettem, aki igazán szeretett, mintha ők lettek volna hűtlenek. Hetvennégy éves volt, súlyos betegen kórházba került. Nagyon szeretett volna még látni.

Írtak, táviratoztak. Épp töltöttem az egyhónapos laktanyafogságom. Biztos hazahozták volna, ha megmutatom a leveleket, táviratokat. De annyian írtak otthonról kamu halálhíreket. Az őrnagy is tudta, hogy a táviratok nagy része kitaláció. Nem kértem engedélyt. Sem a betegség ideje alatt, sem a temetésre. Senki se hihesse, hogy engem meg lehet törni. De van-e annak értelme, ha valaki azt hiszi, hogy engem nem lehet megtörni?

Este fél tíz körül. Magányos villanykörte undok, szálkás fényeit szórja szét a cel-lába. Három spenőtzöld asztallal bővült a „bútorzat”. Ezekon fekszik a három fiú. Egy-egy pokrócba burkolóznak, menekülnek a sivár lemeztelenítő fény elől. Testük tehetetlenül rángatózó, alakatlan zsáktömeg. A monológok szövetébe a koncert záró száma – egy őrült gitárszóló „vissza”, „vissza” zajai illeszkednek.

Kiss: Otthon néhány napot pihenek. Aztán néhány napra lemegyünk kettesben a Dunára. Csónakkal. Viszünk sátrat, gumimatracot, kaját, piát. Aztán melőzök még egy keveset. Az öregemnek van egy jó embere az Áfornál. Be tud vinni benzinkúthoz. Kell a pénz, a menyasszonyom szüleinél leszünk egy darabig...

Egy éve erre a napra állítottam be magam. És tessék, itt rohadok el elevenen a fogdában.

De ki kell bírni.

Ki kell bírni.

Ki kell bírni, KI KELL BÍRNI!

Ugye kibírjuk, srácok?

Dékány: Hazamegyek... első dolgom lesz kimenni a Tiszára. Döglök, döglök a homokon. Sült keszeget kajálok, aztán megint a homok. Senki nem fog rám üvöltölni, hogy keljek fel. Szenzációs lesz. Öregfiúk, nem kell úgy odalenni. Azt kell idézzem, amit a jó öreg osztályfőnököm szokott mondani, amikor a hóna alatt hozta a dolgozatfüzeteket, s az egész osztály remegett, mint a nyárfalevél: „Ne szarj be, Kossuth Lajos, hozzuk a zászlót.”

Kavics: Hányszor álmodoztam kint az őrhelyen, hogy veszem a hátizsákom, bepakolom a pulóverem, a matróztrikóm, a dzsekim és a fogkefém, a sátortartóra felkötöm a hálózsákom, zsebre vágom a kis piros útlevelem. Kivillamosozok a város végére egy benzinkúthoz, és elkezdek „meszelni”. Higgyétek el, ez a legklasszabb: az elindulás. Amikor még minden előtted áll. A megkezdetlen millió kalandlehetőség.

Legjobb lenne valami altatót szerezni, és átaludni ezt az öt napot vagy éhség-sztrájkot csinálni, és akkor két nap múlva csak hazaengednének.

Kavics szavai akkor érnek véget, amikor a koncertközönség „vissza-vissza” kiabálása, aminek eredményeképp levezető ráadás: lírai rockszám jön, fuvolaszólókkal.

Leveszik a takarót, szemüket kezeikkel befogják, így hallgatják a zenét, nyílik az ajtó.

Őr: Fölkelés! Gyertek zabálni.

IV. Jelzőrakéta

■ Este kilenc, fél tíz felé járhat. Az őrsegből már minden váltás vacsorázott. A fogadásokat hagyták utoljára, hogy étkezés után elmosogathassák az összes edényt.

Kiérve az őrszoba előterébe Dékány rögtön cigarettát kér. Kavics három félgömb alakú, horpadt pléhtányért tesz az asztalra. Kiss elosztja a hátravethető ételhordó fenekeén maradt paprikás krumplit. Kenyeret szelnek, evésbe fognak.

Hosszú lócán ülnek egymás mellett. Szemben az ablakkal, amelyen keresztül az őrszoba homlokán világító lámpa kékes-fehér, szórt fényében a laktanyaépülettel összekötő széles földutat láthatják. Egy és fél napja ezen jöttek ide.

Kiss: Nem gondoltam volna, hogy itt vacsorázok utoljára. Fönn a többiek hozzá sem nyúlnak ehhez a vacak paprikás krumplihoz. A holnap esti vacsorára tartogatják magukat.

Dékány: Hányra érhetnek haza?

Kiss: A pestieknek menetrend szerint négy óra negyven perckor be kell érniük a Keletibe. Maximum tíz-tizenöt percet késik a vonat, de ötre biztosan fölérnek. Búcsúzkodás, közlekedés stb., fél hét, hét – mindenki otthon van. A harmadik szakasz

és a géppuskások tízkor találkoznak a Kis Borostyánban. A vidékiek is legkésőbb kilenc-tíz órakor érnek haza.

Lassan beszélnek. Megrágnak minden szót, hogy tovább tartson. Kiviszik az edényeket az őrszoba oldalába. Itt bukkan ki a földből egy vékony, meztelen csőszálon egy otromba sárgaréz csapfej. Könyékig feltűrik a zubbonyujjukat, homokot raknak a laktanyakerítés elé hányt dombocskából, a lödombból, beleszórják a tányérokba, vizet engednek, és súrolni kezdik. Velük jött egy őr is.

Fegyverét babrálva érdeklődve hallgatja a hol lehajló, hol felegyenesedő mosogatók beszélgetését. Azok folyton csak a leszerelésről beszélgetnek, neki még igen távoli ez az érzés, jó egy éve van még hátra.

Füledt nyári éjszaka van, sok csillaggal. Az őrszobához vezető utat szegélyező, hatalmas nyárfák lombjait alig legyezi lenge szellő. Pontban fél tizenegykor megszólal a takarodót jelző trombitaszó. A szokásos rövid futam helyett az „Il silentio”. A kiválasztottak leteszik a kezükből a mosogatónivalót, s az őrükkal együtt a zászlóalj-épületek felé néznek.

A dallamnak nem akar vége szakadni. Már harmadszorra játssza újra a trombitás (maga is leszerelő). Futótűzként sorra kivilágosodik a miniszteri utat szegélyező épületek ablaka. Amint mégis véget ér a befejezhetetlen trombitaszó, elemi erővel tör fel a fényárban úszó zászlóalj-épületekből a mondatokra, szavakra felbonthatatlan kiállítás-morajlás.

– Elég volt a lógásból – ocsúdik fel először az őr. – Szedjétek össze az edényeket, mindjárt vissza kell vinni.

Újra le kell hajolniuk a zsíros fényű pléhtányérokhoz. Halomra rakják, és befelé indulnak.

Egy-másfél perc telhetett el az „Il silentio” utolsó futamaitól. Épp arccal az őrszobaajtónak tartanak, amikor az őr „Hű az anyját!” felkiáltására egyszerre fordítanak hátat.

A szemük elé táruló látvány lenyűgöző: zöld jelzőrakéta kúszik sebesen a csillagok felé. Jó magasan robban fel, és szétosztódott csonkjai apró üstökösként zuhanak, hosszú füstcsíkot hagyva maguk után, vissza a föld felé. Egy pillanatra valószínűtlen zölden villanó harctéri világosságban dereng az egész laktanya területe.

Torkán forr az épületekből még halkulva áradó, jókedvű zsidongás. A zöld hullócsillagok kihunyásával az újból sötét ablakú épületek visszaolvadnak a lomha éjszakába.

Kavics: Nekem is van egy rakétám. Egyik WC víztartályában tartom, körülbelül egy hónapja. De nem azt találták meg, mert az enyém piros. A Kati születésnapján akartam fellőni a házuk előtt. Jó lenne kicsempészni, remélem, nem nyúlt hozzá senki.

A századkörlet tizenöt-húsz perc múlva.

A vaságycak utcája két oldalán felsorakozik rajonként a század. Az ügyeletes kétégebesett hangon ordítózik, közben magára húzza a karszalagját:

– Gyorsan, gyorsan! Örültek vagytok. Mindjárt itt lesz.

A katonák ideges sietséggel próbálják lefejtetni magukról a civil ruhát és visszabújni a kimenőbe. Ez az egyetlen kincstári szerelés, amit náluk hagytak. Ebben vo-

nulnak még fel másnap reggel a díszszemlén. Nem is sikerül mindenkinek a visszavedlés, amikor felhangzik a „Század, viii-gyázzz!!!” Fenyegetően siető döngést hallunk a lépcsőházforduló felől, majd végig a folyosón. Az őrnagy cseppet sem lassítva zúdul a hálóterem közepéig. A jelentést be sem várva fordul a hunyorgó szemű, megszeppent századügyeleteshez.

– Szépen vagyunk. Jó, hogy nem gyújtották, robbantották fel az egész lakatnyát vagy a várost. Maguk miatt szégyenszemre az ágyból riasztottak éjszakának idején. Mi a jószagú úristennek nem tudnak bírni magukkal? Ez katonaság, ahol rendnek kell lenni. Ezt nagyon jól tudják. És lesz is rend. Legyenek efelől megnyugodva. Most már egészen biztos vagyok abban, hogy rend lesz. Nem hiszik? Majd meg fogják látni. Nos, halljuk, először is, ki eregette fel azt a jelzőrakétát? A zárolt hadianyagot, ami ugye a katona kezébe csak harccselekmény esetében kerül, vagy oktatás és hadgyakorlat alkalmával, minekutána a nem felhasznált anyagot, lőszert vissza köteles szolgáltatni. Tudják, ugye, hogy ez az ügy már nem rám, hanem a hadbíróásra tartozik. De hát lássuk csak, ki az a kemény magyar dalia, aki előbb kívánkozik Pestre – a Fő utcába –, mint a társai. Akinek nem elég a három fogdás – egész évi jó viseletükkel alaposan kiérdemelték –, az egész századot oda akarja juttatni. Hadd lássuk, ki az, aki a társai becsületét ilyen betyár módon a sárba tiporja!

Rendkívül magabiztosan, peckesen járkálni kezd a visszafojtottan lélegző arcok előtt. Egy-két fordulatot tehet, amikor hirtelen megáll, és az előbbi üvöltő hanghoz képest szinte suttogva mondja:

– Zagyva honvéd! Kilépni!

Zagyva halottfehéren „értettem”-et rebege az őrnagy elé lép. Az benyúl a nadrágzsebébe, és négy-öt noteszlap nagyságú papírost húz elő.

– Mindjárt megtudjuk a század legbátrabb brigantijának nevét, mert ezért katona névvel illetni túlzás. Nos, olvassa csak. Szép hangosan, hogy mindenki hallja. Báttran, bátran! – Zagyvának nyújtja a papírlapokat.

Zagyva a szeme elé tartja a lapokat. Hang nem jön ki a torkán. Majd a papírokat szorongató jobbja lezuhan a combja mellé, fejét lehorgasztja.

– Nos, mi történt? Valami rendkívülit tudott meg ezekből a papírocskákból? Miért nem olvassa föl? Hogy merészeli nem teljesíteni a parancsot?

Zagyva ismét a szeme elé ráncigálja a papírokat. Szája hangtalanul mozog. Az őrnagy megvetéssel nézi. Majd újabb utasítást ad:

– Bihari honvéd! Kilépni! Olvassa maga fel. Pápaszeme van, talán nagyobb sikert ér el, mint a bajtársa. Vagy kívülről is tudja? Halljuk! – Elégedetten néz végig a katonái arcán.

Bihari kiveszi a szélütött Zagyva kezéből a papírokat. Köhint, majd zavartan olvasni kezdi egymás után:

– Zagyva Lajos lőtte fel.

Zagyva Lajos.

Zagyva Lajos volt.

A jelzőrakétát Zagyva Lajos lőtte fel.

– Hagyja, ennyi elég lesz – inti le az őrnagy. – Látják, maradtak néhányan a százból, akiknek helyén maradt az esze. Tudják ugyanis, hogy itt rendnek kell lennie. Sőt olyan előrelátók is voltak, hogy tudták, ha nem teszik ki a naposasztalra a rendbontó nevét, itt kínos tánc lesz, amiből ők sem húzhatják ki magukat. Köszönöm nekik látatlanban is, tudom, hogy mindig van kire számítani a maguk anarchista csürhéjében. De ami a legfontosabb: rend lesz – ezt már egész biztosan garantálhatom. Napos! Azonnal hívja fel az őrparancsnokot, hogy küldjenek ezért a díszvirágért. Már alig várják lent a barátai. Szépen kiverték az álmot a szememből. Akiknek itt volt pofájuk nem a honvédségnél előírt öltözetben megjelenni a szemem előtt, azok itt maradnak. Lekísérnek egy darabig. Átveszünk velük néhány dolgot a harci kiképzésből. Jobb későn, mint soha. A többieknek takarodó.

Hajnali derengés. A szürkületet épp most oldja fel néhány alacsony szögben nyilazó napsugár. A laktanya még alszik. A főúton libasorban a három kiválasztott katonára lépked. Mögöttük három lépés távolságra a fegyveres őr. Legelől Kiss, utána Dékány, Zagyva, majd Kavics. Kavics zsebre dugja a kezét.

Őr: Azonnal vedd ki a zsebedből a kezéd.

Kavics: Nem veszem.

Őr: Kiveszed. Velem nem szórakozol.

Kavics: Nem érdekel.

Őr: Ha nem veszed ki, nagyon...

Kavics: Mit tudsz csinálni, nagyokos – lelőni úgyse lősz le.

Őr: Szóval nem...

Kavics: Mondtam már.

Őr: Te, ne cicázz. Valakivel összetévesztesz.

Kibiztosítja a fegyvert. Kavics vállat von, nem veszi ki a zsebéből a kezét.

Őr (sokkal szelídebb hangon): Én is sajnállak, te hülye, de értsd meg, velem tolsz ki, nem velük.

Kavics: Komolyan mondom, most úgy érzem, ha kiviszem a zsebemből, vagyis engedek a te hülye beszari parancsodnak, nem bírom ki az öt napot.

Valamit kell csinálnom, ami ezeknek nem tetszik. Tiszta hülyeség. Még lelövetni is hajlandó lennék magam.

Őr (a foga között): Nem véletlenül választottak ki.

Így érnek a kapusszoba elé. Ott seprűket kapnak. Elkezdik söpörni a főutat – összeszedik az eldobált csikkeket, papírdobozokat, az útmenti árokból az elszórt konzervesdobozokat.

Közben a laktanya megelevenedik. Tisztek járkálnak a főúton Majd a laktanya másik végéből ünnepség hangfoszlányait hallgatják a sepregetők. Katonazenekar, a Rákóczi-induló, és vigyázzmenet lábdübörgése hallatszik. Aztán hangfoszlányokat hallanak mikrofonból. Valaki szónoklatot tart. Utána megint katonazenekar, majd feltűnik a leszerelő katonák civil ruhás csoportja. A kapu felé menetelnek. A fiúk abbahagyják a munkát, a seprűkre támaszkodnak. Merev szemekkel, sóvárgó arckifejezéssel nézik őket. A tisztek vezetésével vonul ki a csapat zárt, katonai csoportban. A fiúk színes ruhákban, sportszatyrokkal, bőrrönddel a kézben fordulnak ki a kapun. Csendben mennek. A feszültség még ott remeg az arcukon. Mindegyik elfordítja a fejét a három söprűs, poros ruhájú, koszos képű kiválasztottól. Azok hosszan néznek a csendes menet után.

Azután elveszik tőlük a söprűket, és visszaindulnak a fogdába.